

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Sacrorvm Ritvvm, Sev Commentaria In Rvbricas Missalis Et Breviarii Romani

In quibus origo cuiusque Ritus, Causæ historicæ, vel mysticæ, ex maiorum ingenio, Theoria, Praxis, Obligatio, & exquisitus Vsus, additis opportunè Decretis omnibus S. Rituum Congregationis, quàm breuissimè explicantur

Gavanti, Bartolommeo

Antverpiæ, 1646

De Commemorationibus. VII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40214

cantari duæ Missæ, una de die, alia de Festo: aut saltem commemoratio fieri de Festo, si de eo non debeat celebrari Officium illa die.

De Translatione Festorum & nos docebimus in Rubrica Breuiarij. Vide hoc loco solutiores leges Missæ quàm Officij diuini, & quia populus concurrat ad audiendum potius Missam quàm Vesperas, & alias Horas, idè conceditur, posse fieri alteram Missam solemnem de Festo translato, aut fieri de eo in Missa de die Commemorationem. Loquitur autem Rubrica sine distinctione Festorum, quam neque nos addere debemus; imò significat, posse contingere casum in Festis maioribus, & in his conceduntur duæ Missæ. Quòd si vnã tantùm velint celebrare ij, qui ad Missam tenentur cantandam ratione chori, eam non debent omittere quæ Officio correspondet, in qua fiet commemoratio de Festo transferendo. Si Festum translatum admittat in Missa Symbolum, poterit etiam illud dici in hac Missa: in fine verò prædictarum duarum Missarum Euangelium dicitur S. Ioannis, non aliud Fetiæ, vel Festi occurrentis.

Prædictæ item duæ Missæ ea ratione cantandæ erunt, vt altera de die post Horam congruentem, de qua in-

fr̄a tit. 15. num. 2. altera de Festo (cùm nullam habeat cum Officio connexionem) post Nonam. si hoc accidat in Temporibus Pentecostes, ambæ quidem post Nonam, sed illa priùs de die, quæ cum Officio concordat, postea de Festo: ad cuius Missam populus èò libentiùs, quò tardiùs, conuenire solet. Et licet in hoc casu nulla Hora sit media inter vtramque Missam, quod tit. seq. num. 2. conuenire docebimus; tamen est casus vnicus, & priuilegiatus, ob concursum populi. In Missis etiam priuatis poterit commemoratio fieri de Festo; quia, cùm fiat in gratiam concurrentis populi, qui non potest adesse totus Missæ solemni, in priuatis Missis libenter audiet de translato Festo commemorationem: eaque regulariter fiet secundo loco.

Abstinerem tandem à commemoratione hac, & multò magis à Missa, quando Festum eiusmodi occurrat in ipsomet Paschatis vel Pentecostes die; à quorum mysterijs ne minimùm quidem est aliò distrahendus populus.

De Commemorationibus. VII.

Commemorationes in Missis fiunt sicut in Officio. De Festo Simpliciter fit commemoratio in Missa, quando de eo in Officio facta est commemoratio in primis Vesperis. Quando autem de eo fit commemoratio tantùm ad Laudes, in Missa solemni non fit commemoratio de eo, sed in Missis tantùm priuatis. Excipitur Dominica Palmarum, & Vigilia Pentecostes, in quibus nulla fit commemoratio, etiam in Missis priuatis, de Festo Simpliciter occurrente, licet facta sit in Officio. De Dominica fit commemoratio, quando in ea agitur de Festo Duplici. De Octaua fit commemoratio, quando infra Octauam celebratur aliquod Festum, nisi illud Festum

Festum fuerit de exceptuatis in Rubrica Breuiarij de Commemorationibus. Item quando infra Octauam fit de Dominica.

Pendet hæc Rubrica à simili in Rubricis Breuiarij tit. 9. vbi eam examinabimus.

f *Non fit Commemoratio.*] Quod fit, vt Festum secundæ classis distinguatur à Festis Duplicibus minoribus, in quorum Missa solemni fit de Simplici Commemoratio; à Festo verò primæ classis distinguitur, quia nec in Missis priuatis Festum primæ classis Commemorationem de Simplici admittit.

g *Excipitur Dominica, &c.*] Discordant hæc duæ Missæ ab Officio, vt abundè patet in lectione Passionis pro Euangelio, ratione cuius Passionis, de

Sanctis non est facienda mentio: & licet Feria tertia & quarta fiat in Missa Commemoratio de Simplici occurrenti, Officium tamen earum Feriarum non est tam solemne quàm Dominicæ Palmarum. Vnica autem Oratio solemnitatem significat maiorem. Item Vigilia Pentecostes discordat ab Officio in Collecta & colore paramentorum. Præterea hæc duæ Missæ pendunt ex benedictionibus solemnibus Palmarum & Fontis Baptismalis, vt imitari debeant solemnitates maiores; vnde numquam omittuntur, cedentibus omnibus aliis Festis, etiam primæ classis.

2 *De Feria fit commemoratio in Aduentu, Quadragesima, Quatuor Temporibus, Rogationibus, & Vigiliis, quando Missa dicenda est de Festo illis temporibus occurrente. Sed in Ecclesijs Cathedralibus & Collegiatis, vbi plures Sacerdotes quotidie celebrant, in Feriis, Rogationibus, & Vigiliis prædictis, quæ habent Missas proprias, dicuntur duæ Missæ, vna de Festo, alia de Feria, Rogationibus, & Vigilia, absque vlla vtrorumque commemoratione: in Festis tamen maioribus primæ classis nihil fit de Vigilia occurrente, vt dictum est supra.*

Omnia patent ex supradictis; & licet Missa Vigiliæ sumatur de Comuni, dicitur tamen propria Vigiliæ cui assignatur, & ideo non omittenda.

Sed quæritur: Cur occurrente Festo in prædictis Feriis dicuntur duæ Missæ Conuentuales; occurrente autem Festo Duplici in Dominica, quæ est dignior prædictis Feriis, non dicuntur duæ Missæ, altera de Festo, altera de Dominica? Respondet *Franco- linus aliud agens de tempore Horarum Canonic. par. 1. cap. 16. num. 18.* in prædictis Feriis vnã cantari post Tertiam, aliam post Nonam: & Ho-

ræ mediæ sunt præparatoriæ ad sequentem Missam; Missa verò Dominicæ & Festi Duplicis cantandæ essent ambæ post Tertiam. At, secundum hunc Auctorem, incongruè cantantur Missæ duæ, nulla mediante Hora Canonica, quæ est quasi ad Missam præparatoriã. Addo ego, resumì posse Missam Dominicæ in sequenti Hebdomada; populumque item non teneri nisi ad vnã Missam audiendam. Quam igitur audiet? Audiat vnã de Festo & Dominica simul, cum duobus Euangelis meritò à populo audiendis. Sed, dato, quòd non possit resumì

resumi Missa Dominicae infra Hebdomadam, non videtur hæc omittenda, cum sit dignior quam Missa de Feriis prædictis: ergo saltem in eo casu cantandæ forent duæ, de Festo & de Dominica; & altera immediatè post alteram cantata Tertia; sicuti in Quatuor Temporibus Pentecostes post Nonam possunt duæ Missæ cantari, de Feria, & de Sancto Titulari Ecclesiæ, ob Festum & concursum populi, iuxta Rubricam supra de Translatione Festorum. Nihilominus tamen est ille casus peculiaris ratione Festi; & dispar est ratio in Missis de Dominica, & de Feriis maioribus: nam in his intendit Ecclesia, sine præiudicio Festi, excitare Clerum & populum ad actus humilitatis & pœnitentiæ, cum genuflectione ad Orationes in Missa, & Officio proprio earum Missarum. Qui actus non conueniunt Dominicis, in quibus, ob memoriam Dominicæ Resurrectionis, stamus ad Orationes, neque genuflectimus, ex Concilij Nicæni Decreto: & idèò omitti non vult integras Missas de Feriis prædictis; de Dominicis autem vult tantum Com-

memorationem cum Oratione, & lectione Euangelij, si à Festo maiori impediatur. Porro Franeolini ratio adèò vera est, ut idcirco nulla vera sit Rubrica de duabus Missis dicendis, de Quatuor Temporibus, & de Vigilia S. Matthæi, seu S. Thomæ, si in eundem incidant diem; quia essent ambæ cantandæ post Nonam, *ut dicemus tit. 15. num. 2.* nulla Hora media inter illas. quod est valdè notandum. Omnino verò negamus, nomine Feriarum, de quibus in hac Rubrica, comprehendi etiam Dominicam; tum quia est contra sensum & vsum communem; tum quia S. Rituum Congregatio nomine Festi nouem Lectionum intelligit etiam Dominicam, 12. Martij 1618. ergo non est Feria prima; neque in ea duæ Missæ sunt cantandæ, ut in Feriis & Sabbato prædictorum temporum in Rubrica.

h Absque vlla utrorumque. Aduerte, quòd si præterea faciendâ sit Commemoratio Festi Simplicis, vel de die infra Octauam, hæc Commem. faciendâ erit in Missa de Festo, *ut habes in Missali die 28. Iunij, 17. & 20. Septembris.*

3 Quando infra Hebdomadam dicuntur Missæ Votiuæ, post primam Orationem semper dicatur Oratio eius de quo fit Officiam, ut supra explicatum est in propria Rubrica.

i De quo fit Officiam. Vt aliqua vel minima ratione cõcordet cum Officio Missa Votiuæ, debet de Officio fieri Commem. Ioannes Burchard. Tertia

verò erit ea, quæ aliàs secundo loco diceretur, *ut infra indicatur tit. 9. nu. 14.* in iis verbis, *Dicuntur plures, ut in Festis Simplicibus.* de quibus *ibid. n. 16.*

4 Quando fit Commemoratio de Feria Quatuor Temporum, pro Ferie Commemoratione dicitur prima Oratio, quæ concordat cum Officio.

Patet ratio; ut concordet cum Officio, Burchardus.

5 In faciendis Commemorationibus seruetur ordo ut in Breuiario. De Dominica, ante diem infra Octauam: de die infra Octauam, ante

C

Ferias

Ferias predictas: de Feriis predictis, ante Festum Simplex: de Festo Simplici, ante Orationes quæ secundo vel tertio loco dicenda assignantur, & hæc dicantur^k ante Orationes Votiuas: in quibus Votiuis seruetur deinde dignitas Orationum; ut de sancta Trinitate, de Spiritu sancto, de Sacramento, de sancta Cruce ante Votiuam de beata Maria, & de Angelis ante Apostolos, & similiter in aliis.

^k *Ante Orationes Votiuas.*] Præcedunt quæcumque Orationes, quæ ab Ecclesia certum habent locum. Votiuæ, quæ ad arbitrium Sacerdotis dicuntur, posteriorem occupant locum. Et sicut Votiuæ, verbi gratia de Spiritu sancto, cedit Commemorationi Festi Simplicis, ita cedere debet Orationi *A cunctis*, vel aliis, quæ secundo vel

tertio loco iubentur dici. Ceteris autem paribus, attenditur dignitas eorum de quibus est Oratio. ita *Burchard*. Videtur durum aliquibus, sed rationabile est, legem communem præponi arbitrio, hoc est, legi priuata, quam facit sibi Sacerdos in Orationibus Votiuis, quæ non concordant cum Officio.

6 *Si faciendâ sit commemoratio pro Defunctis, semper ponitur^l penultimo loco. In Missis autem Defunctorum nulla fit commemoratio pro viuis, etiam si Oratio esset^m communis pro Viuis & Defunctis.*

^l *Penultimo loco.*] Ratio Innocentij Papæ III. est de *Mysteriis Missæ lib. 2. cap. 27.* quia finis ad suum debet torqueri principium: non igitur dignitatis ergo, sed ut à Viuis, de quibus in prima Collecta, ad Viuos, de quibus in vltima, fiat regressus.

^m *Communis pro Viuis, &c.*] Hoc sancitum est post tempora Innocentij III. qui concedebat loco citato Orationem, *Omnipotens sempiterne Deus, qui viuorum dominaris simul & mortuorum*, &c. in Missis etiam Defunctorum. Sed planè æquum est, Defun-

ctis suffragia dari in Missis Viuorum, ut supra num. 6. dictum est; & in Missis Defunctorum solis Defunctis operam dare, exclusis Viuis in Collectis: quibus omni tempore, & in primo *Memento*, secretè satis superque est prouisum, etiam in Missa de Defunctis. Significatur etiam, non posse Defunctos in Purgatorio iuuare uiuentes, *Durand. lib. 4. cap. 15.* cuius sententia est probabilior, *Sanctus Thom. Secunda Secunda quæst. 83.* quem sequitur *Nauar. de Orat. cap. 20. n. 9.* contra *Medinam*.

7 *Quando dicuntur plures Orationes, prima tantum & vltima cum sua conclusione terminantur: & ante primam & secundam Orationem tantum dicitur Oremus; ante primam dicitur etiamⁿ Dominus vobiscum.*

ⁿ *Prima tantum & vltima.*] Et prima quidem terminatur, quia est propria Missæ; vltima vero, quia compre-

hendit alias, & quasi eas colligit, quæ idè Collectæ dicuntur: quamquam aliæ causæ sint, cur Collectæ dicantur,

tar, vt infra tit. 9. Quandoque prima & secunda Oratio sub vna conclusio- ne dicuntur, vt vnica videatur Oratio in Missa celebri: quod præsertim iu- betur fieri in Collatione Ordinum, Consecratione Episcoporum, Virgi- num, Ecclesiarum, & Altarium, Bene- dictione Abbatum, Abbatissarum, Cœ- meterij Benedictione, & Consecratio- ne Regum, & Reginarum. Atque in his tantum casibus vni duas Oratio- nes sub vno *Per Dominum*, docet *Burch. in Ord. celebrandi Missam*. An verò Orationes illæ, quæ post Missam Votiuam de Trinitate habentur pro gratiarum actione, sub eadem conclu- sione cum prima recitandæ sint, nega- mus in Missis priuatis: nam quod di- citur in oppositum in Missali Romæ edito 1621. additum fuit sine Superio- rum facultate, me penitus rem inda- gante; & hic esset nimis nouus ritus in Missa priuata. In iis autem quæ so- lemni ter dicuntur pro re graui, vsus Capellæ Papalis est, vt de duabus fiat vna ad solemnitatem: sed verba Rubricæ tit. 9. num. 14. indicant in solemni quoque duas esse, ergo cum duabus conclusionibus.

o *Ante primam & secundam.*] Ita

8 *Cum verò dicuntur plures Orationes, & vna Oratio eadem sit cum alia ibidem dicenda, Oratio huiusmodi, illa scilicet quæ eadem est, non alia, q̄ commutetur cum alia de Communi, vel Proprio, quæ sit diuersa. Idem seruetur in Secretis & Orationibus post Commu- nionem.*

q̄ *Commutetur cum alia.*] Quænam commutanda est, prima, aut altera? prima manet, altera mutatur eo mo- do, quo præscribitur clarè in Domi- nica Septuagesimæ, quando venit ante Festum Purificationis beatæ Vir- ginis, cuius Secreta eadem est cum Secreta prædictæ Dominicæ, & illa

Ordo Romanus; vt inuitetur popu- lus ad Orationem, qua etiam de causa salutatur populus iis verbis, de qui- bus mox, *Dominus vobiscum*, vt ait *Innocent. III. lib. 2. cap. 26.*

[p̄ *Dominus vobiscum.*] Ordo Ro- manus hoc habet. Quæ salutationis forma ad verbum legitur *Ruth 2. & 2. Par. 15.* Ferè simili vsus est Gabriel Angelus salutando Mariam, *Dominus tecum*; & alter Angelus ad Gedeonem, *Iud. 6.* sed vim & efficaciam habet à Christo, qui dixit: *Ego vobiscum sum, Matth. ultimo.* Ritus autem emanat à Clemente, ex *Gemma lib. 1. cap. 87.* vel Anacleto Papa, ex *Hugon. Vlt. lib. 2. cap. 11.* vel ab vtroque, ex *Radulpho loco citato, Propos. 23.* & est sensus: Do- minus in vobis maneat, & petitioni- bus vestris effectum tribuat, *Durand. lib. 4. cap. 14.* Vel Sacerdos se habere pacem cum populo docet, ex *P. Da- msiani Opusc. de Dominus vobiscum.* Vel dicitur ad excitandos animos ad orationem, *Ruper. lib. 1. cap. 31.* Dici- tur autem Dominus, non Deus; quia Dominus potestatis est titulus, *Tur- recrem. in cap. Iacobus. de Conf. Dist. 1.* Alia addemus infra suis locis propria, *par. 2. tit. 5. num. 1.*

mutatur quæ secundo loco ponitur.

Dices: Quomodo fiet mutatio se- cundæ Orationis de Feria, vel Do- minica, vel de iis quæ sunt ad libi- tum, quando est eadem cum prima de Sancto? nam hic accidit casus in Festo Quadraginta Martyrum occur- rente in Feria quinta Cinerum; &

item in Festo S. Martini Episcopi in Dominica 22. post Pentecosten; vel cum præcipitur Oratio, *Deus refugium*. Verùm in his casibus poterit sumi Oratio secreta Feriæ sextæ Cinerum, vel Dominicæ XXIII. vel ea quæ proximè sequitur, pro quacumque tribulatione, respectiue ad

casus prædictos; vt eadem sit regula in fauorem Orationis primæ, quæ non debet mutari: & ita accidit in praxi, quia Celebrans, qui non præuidit Secretas, dicit primam de Sancto; mox aduertens secundam esse eandem, non potest non mutare secundam.

De Introitu, Kyrie eleison, & Gloria in excelsis. VIII.

IAm aggredimur partes integrantes Missæ, quæ in primordiis Ecclesiæ, ordinante Petro & Apostolis, duæ tantùm fuerunt, scilicet Consecratio cum verbis propriis, & Oratio Dominica, *Gregor. Papa in Epistola ad Ioannem Episcopum Syracusanum*; cuius Missæ quasi vestigium remanet in Parasceue, in qua tamen non fit consecratio. Idem Petrus Antiochiæ addidit tres Orationes, *Innocent. III. in Prol. ad lib. Myster. Missæ*, Collectam, Secretam, & Postcommunione, ex *Lindano ad Liturgiam sancti Petri*. Crescente verò cultu Christianæ Religionis, adiecta sunt alia, quæ visa sunt decentius conuenire, quandoque alia

dempta, alia mutata in melius. *Lindanus* autem in *Apologia* pro Liturgia sancti Petri Græca, quæ valdè similis est Gregorianæ, contendit probare, à sancto Petro fuisse præscriptam totam Missam Latinam, paucis exceptis; & successores eiusdem vel firmasse aliqua Decretis, vel restituisse neglecta, quod & nos cum Baronio supra affirmauimus. Ab initio verò non erat tutum moram longam trahere in Sacrificio, ex *Simone Græco apud Lindanum ibidem*.

Nunc agamus de singulis iuxta titulos Rubricarum, dilatis causis de Christo mysticis in alteram Rubricarum generalium partem.

Introitus semper eodem modo dicitur cum Gloria Patri, vt in Ordinario, præterquam tempore Passionis, & in Missis Defunctorum, vt etiam ibi annotatum est.

[Introitus.] Vel quia introëunte Sacerdote ad Altare dicitur, qui paulò antè dixerat, *Introibo ad Altare Dei*. ita *Microl. de Eccles. obser. cap. 1.* vel quia sit quasi præmium Missæ, *Conrad. lib. 1. Carimon. cap. 1.* vel quia populo introëunte Psalmus cantabatur, *Rhenan. ad Tertull. de Cor. militis*. A S. Gregorio dicitur *Antiphona*, ab Ambrosianis *Ingressa*.

Componitur regulariter ex Psalmo Dauidis, Versu eiusdem Psalmi, Glo-

ria Patri, Sicut erat, & repetitione Psalmi. Dixi, regulariter ex Psalmo: nam Cælestinus I. Papa constituit, vt Psalmi centum quinquaginta ante Sacrificium cantarentur antiphonatim, quod antè fiebat, ex *Dion. de Eccles. Hierar. cap. 3.* & *Cassiano lib. 3. de Instit. Mon. cap. 11.* sed non vbique. Antiphonatim autem, hoc est, non totum Psalmum recitabant antiqui, vt aiunt quidam apud *R. adolph. Protopos. 23.* sed, vt docet *Alcuin. loco citato,*